

Nr 941

Av fru **Dahl** och fru **Gradin**, *angående ledamotsantalet i riksdagens besvärsnämnd, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 804 i Första kammaren)

Besvärärenden inom riksdagsförvaltningen handläggs f. n. av bankoutskottet. Riksdagen hemställde 1966 hos Kungl. Maj:t om förslag till en sådan lagändring att prövningen av besvär inom riksdagsförvaltningen skulle i samma utsträckning som inom den övriga statsförvaltningen förläggas till regeringsrätten. Enligt den nyligen framlagda propositionsförteckningen hör detta ämne till dem som avses bli föremål för proposition till årets riksdag. Det är tillfredsställande att riksdagens önskemål på denna punkt nu har förutsättningar att bli uppfyllt.

De besvärärenden som inte tillhör regeringsrättens område föreslås av 1969 års organisationsutredning skola prövas av en riksdagens besvärsnämnd och sålunda inte längre av ett utskott. Om den nya utskottsorganisationen genomförs — som grundlagberedningen har föreslagit (SOU 1969: 62) — tillkommer ytterligare ett skäl för den av organisationsutredningen anvisade reformen. I den tilltänkta nya utskottsorganisationen har bankoutskottet ingen direkt motsvarighet. Frågor rörande riksdagsförvaltningen fördelas enligt förslaget på konstitutionsutskottet och finansutskottet. Att båda dessa, vart och ett på sitt område, skulle pröva besvärärenden förefaller inte lämpligt.

De besvärärenden det här är fråga om har hittills — såsom framgår av den redogörelse som är fogad till organisationsutredningens betänkande — i första hand gällt tjänstetillsättningar. Bland ärenden som i övrigt har förekommit märks särskilt några som gällt ersättning för preskriberade eller förkomna statsobligationer. I de flesta fallen rör det sig tydligen om en skälighetsprövning som bara i begränsad utsträckning involverar frågor av juridisk natur. Det är därför inte självklart att beslutanderätten i dessa ärenden inte bör anförtros åt ett organ sammansatt av enbart riksdagsmän. Att, såsom organisationsutredningen föreslår, besvärsnämnden till ordföranden får en person som innehar eller har innehaft domarämbete kan dock bidra till att ge de klagande (av vilka flertalet är tjänstemän hos riksdagens verk) och andra berörda ökad tilltro till besvärorganets objektivitet och integritet.

En viktig fråga i detta sammanhang är antalet ledamöter i besvärsnäm-

den. Organisationsutredningen föreslår att ledamöterna skall vara tre och förklarar emfatiskt att detta antal räcker väl. Denna ståndpunkt förefaller dock diskutabel.

Bakom det överklagade beslutet står i allmänhet ett kollegialt organ med väsentligt fler ledamöter än tre. Bankofullmäktige — det organ över vars beslut besvär oftast förekommit — har sju ledamöter och riksgäldsfullmäktige likaledes sju. Den nya styrelsen för den inre riksdagsförvaltningen skall enligt organisationsutredningens förslag ha inte mindre än nio ledamöter.

Besvärsgöringens ledamötsantal blir alltså enligt förslaget i de flesta fall avsevärt mindre än antalet personer som deltagit i det beslut som överklagats. En sådan ordning avviker från den som tillämpas inom domstolsväsendet. I högsta domstolen avgörs mål av fem justitieråd, medan hovrätt är domför med fyra ledamöter, och i underrätt sitter högst tre lagfarna domare. I regeringsrätten prövas mål av fem ledamöter — eller fyra om tre av dem är ense om beslutet. De besvärsgöringens som från riksdagsförvaltningen går till regeringsrätten kommer alltså att prövas av ett större kollegium än övriga besvärsgöringens inom samma förvaltningsområde.

Uppmärksammas bör också att besvärsnämnden kan komma att fatta beslut med två röster mot en. Att ett enhälligt beslut av en sju—nio—hövdad församling kan omkullkastas av endast två personer kan te sig som en anomaly åtminstone såvitt gäller de fall då det är fråga om ren skälighetsprövning och beslutet inte stöds på yttrande från någon saklig auktoritativ remissinstans. Man kan knappast utesluta risken för att medvetandet härom kommer att lägga en viss hämsko på besvärsnämndens överväganden.

Speciella komplikationer kan uppstå till följd av att ledamöterna i besvärsnämnden kommer att vara av två kategorier. Om nämndens ordförande, som företräder hög juridisk kompetens, intar en bestämd position, kan det te sig svårt för de två riksdagsmännen i nämnden att bilda majoritet mot ordföranden. Resultatet kan bli att ordföranden även i skälighetsfrågor utan juridisk prägel får en väl stark ställning. Den diskussion som förekommit rörande nämndens ställning i underrätterna synes i detta sammanhang erbjuda en tänkvärd parallell.

Slutsatsen av det resonemang som här förts blir att riksdagens besvärsnämnd inte bör ha färre ledamöter än fem. Detta antal överensstämmer för övrigt med antalet ledamöter i den delegation som för närvarande inom bankokskottet prövar besvärsgöringens i en första omgång innan dessa föredras för utskottet i dess helhet. Några praktiska svårigheter torde en sådan utvidgning av besvärsnämnden inte förorsaka. Med oförändrad besvärshäufighet skulle antalet ärenden som nämnden får att behandla inte bli högre än tre à fyra årligen.

Sistnämnda förhållanden gör det motiverat att särskilt understryka kravet på kontinuitet i nämndens arbete. Såsom organisationsutredningen föreslår måste det givetvis finnas suppleanter såväl för nämndens ordförande

som för dess övriga ledamöter. Med den ringa ärendefrekvens som är att förutse kan det emellertid gå år mellan de tillfällen då ordförandens ställföreträdare får träda i funktion. Önskvärt är givetvis att även en tillfälligt fungerande ordförande är väl förtrogen med nämndens arbetsområde och praxis. Om nämndens ledamotsantal, såsom här föreslås, ökas till fem, kan en lösning vara att ytterligare en icke-riksdagsman med särskilda kvalifikationer ingår i nämnden såsom dess vice ordförande. Lämpligen kan till innehavare av uppdraget utses en hög ämbetsman med erfarenheter som generellt kan komma till nytta inom besvärsnämnden. Exempel på en konstruktion av liknande slag erbjuder bl. a. arbetsdomstolen.

Åberopande vad här anförts hemställs,

att riksdagen vid behandlingen av 1969 års organisationsutrednings betänkande om enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation beslutar

- 1) att riksdagens besvärsnämnd skall ha fem ledamöter,
- 2) att till vice ordförande i besvärsnämnden skall utses en utanför riksdagen stående person med sakkunskap inom lämpligt område.

Stockholm den 28 januari 1970

Birgitta Dahl (s)

Anita Gradin (s)